A SEMANTIC APPROACH TO STYLISTIC DEVICES IN THE CASE OF INFORMATIVE TEXTS

Reka Suba
Assoc. Prof., PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureş

Abstract: Stylistic levels are manifested in connection with what we call traditional linguistic (phonetic, morphological, syntactic and semantic) levels, i.e. the levels of phonemes, morphemes, sentences and meanings. Nevertheless, these units are not construed hierarchically upon each other, they are rather concurrent structures, displaying parallel and horizontal rather than vertical conformation, and contributing jointly and equally to the stylistic pattern of texts. When analysing the semantic implications of news texts' style, we must rely on this model of linguistic levelling.

Keywords: the language of the media, style, functional styles, linguistic styles, semantic level

Textele informative ale blocurilor de ştiri radiofonice şi televizate constituie un tip de text relativ restrâns: contrar vorbirii spontane cotidiene cu caracteristicile registrului oral, este un tip de text unidirecţional, monologic, iniţial scriptic şi ulterior citit cu voce tare, proiectat în prealabil, cu o sintaxă complexă, cu o construcţie gramaticală direcţionată spre stânga şi cu modalitate enunţiativă. Imre Wacha vorbeşte chiar despre o categorie tranzitorie, considerând-o ca o formă de "parole oral scriptic", adică făcând parte din rândul acelor enunţuri rostite care de fapt sunt varianta sonoră a unor texte scrise cu intenţia sonorizării lor ulterioare (Wacha 1992: 69).
Din punct de vedere stilistic textele informative pot fi caracterizate prin neutralitate, echilibru, omogenitate stilistică şi linearitate.
Linearitatea în general înseamnă înşiruirea şi conexiunea elementelor textuale, din care rezultă pe de-o parte sensul textual, un sistem bazat pe influenţa reciprocă a elementelor constitutive ale sensului şi a bazei cognitiv-epistemiologice a interlocutorilor, a cunoştinţelor lor despre situaţie şi context, iar pe de altă parte tot linearitatea duce într-un mod continuu şi la formarea acelui aspect pe care lingvistul Gábor Tolcsvai Nagy numeşte sens stilistic. Iar acest sens stilistic se formează în jurul unor opoziţii categoriale, cum sunt următoarele: izbitor – neutru, dominant – echilibrat – eliptic, echivalenţă – antinomie, simplitate – complexitate, linearitate – ierarhizare (Tolcsvai 1996: 126).
Realizarea actuală în text a acestor caracteristici incluse în aceste opoziţii categoriale defineşte în întregime structura stilistică a textului şi în acelaşi timp structura sa semantică.
Deoarece textele informative, din punctul de vedere al valorii lor semantico-stilistice, reprezintă un tip de text neutru, astfel nici redactorul textului, nici auditoriul nu se confruntă cu dificultăţi pe parcursul procesului de realizare sau interpretare a textului. Aşadar, procesarea cognitivă a acestor texte se petrece rapid şi într-un mod uniform, câmpurile semantice ale diferitelor unităţi şi secvenţe particulare (cuvinte, sintagme, propoziţii) nefiind reliefate pentru a capta atenţia, deoarece enunţul poate fi segmentat cu uşurinţă în relaţii şi componenţi semantici convenţionalizaţi şi univoci. Din punct de vedere stilistic, tocmai acest caracter explicit al textului informativ este intensificat prin procesul de actualizare semantică. Acest proces în modelul stilistic elaborat de Gábor Tolcsvai Nagy este considerat a fi un fenomen al specificării semantice. În limba maghiară acest fenomen se manifestă prin determinarea constituenţilor verbale sau nominale cu diferite feluri de atribute şi

BDD-A23132 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:08 UTC)

complemente, cum ar fi de exemplu în fragmentul de mai jos specificarea inclusă în propoziția subordonativă, precum și structura atributivă complexă a acestei propoziții secundare[1]:

Marosvásárhelyen tanácskoztak csütörtökön mindazok, akik az európai alapokból finanszírozott környezetvédelmi szektoriális program gyakorlatba ültetésében érdekeltek. – Joi s-au întrunit la Tîrgu-Mureș toți cei interesați de implementarea programului sectorial agricol finanțat din fondurile europene. (Erdély Tv, Știri, 31 octombrie 2014.)

Actul specificării și delimitării semnificațiilor contribuie la sporirea preciziei și a rigurozității, ducând la o expunere univocă, și în același timp reprezintă și un calificativ stilistic.
În decursul actului comunicativ apar însă deseori și elemente sau structuri preexistente, părând a fi devenite aproape indispensabile, dar nu cu scopul specificării semnificației, ci din contră, utilizate cu rol de clișeu lingvistic, în vederea depunerii unui efort minim din partea realizatorului textului.
Lingvistul Mihály Péter vede acest fenomen a fi în legătură directă cu concepția lingvisticii cognitive privind modul de stocare mentală a noțiunilor. Conform acesteia, conceptele nu se acumulează izolat, ci sub forma diferitelor scheme și configurații cognitive, adică „reflecția cognitivă a evenimentelor și situațiilor similare duce la formarea unor generalizări psihice și sociale, la stereotipuri cognitive și mentale, iar aceste stereotipuri mentale se manifestă sub forma unor evenimente lingvistice repetitive și în șabloane lingvistice" (Péter 2012: 122-123).
Tot mai mulți lingviști atrag atenția la aceste aspecte ale limbajului cotidian. Nadia Anghelescu, referitor la limbajul jurnalistic, relatează următoarele: „Stilul publicistic din zilele noastre se caracterizează nu numai prin mobilitate (acceptă ușor neologismele de diverse tipuri), ci și într-o manieră caracteristică de utilizare a clișeului, care ține uneori de ceea ce ar putea fi considerat drept o nouă limbă de lemn" (2007: 100).
În limbajul presei în primul rând structurile de șablon atributive sunt frecvent utilizate, în cazul cărora aproape ar fi de neconceput lipsa atributului cu rol de clișeu. Prezentăm câteva exemple, alese în mod aleatoriu:
...az elmúlt napokban ***heves tüntetések*** *zajlottak Magyarország-szerte...* - în zilele precedente au avut loc demonstrații vehemente pe tot teritoriul Ungariei… (Radio Târgu-Mureș, Știri, 31 octombrie 2014.)

...az még nem fordult elő, hogy ilyen ***kritikus helyzetben****, a* ***választások hevében*** *legyen döntésképtelen az Országos Audiovizuális Tanács...* - încă nu s-a întâmplat niciodată ca într-o astfel de situație critică, în toiul alegerilor, Consiliul Național al Audiovizualului să nu poată lua decizii… (Radio Târgu-Mureș, Știri, 31 octombrie 2014.)

A Környezetvédelmi Minisztérium elkészítette ***nagyszabású akciótervét*** *a barnamedve-állomány kezeléséről.* – Ministerul Mediului a elaborat proiectul de acțiune de mare anvergură privind efectivul de urs brun. (Radio București, Știri, 29 octombrie 2014.)

...nem túl derűlátó a ***politikai széljárást*** *illetően...* – nu este prea optimist privind trendul politic (Radio Cluj-Napoca, Știri, 30 octombrie 2014.)

[1] Textele informative date ca exemplu și alese în mod aleatoriu provin din baza de date a monitorizării presei audiovizuale de limba maghiară din România, efectuate de colectivul Facultății de Științe Tehnice și Umane a Universității Sapientia din Tîrgu-Mureș în perioada 20 octombrie – 2 noiembrie 2014: www.ms.sapientia.ro

BDD-A23132 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:08 UTC)

...a kormány egy ***technikai módosítással*** *a távközlési adót akarta kiterjeszteni...* – cu o modificare tehnică guvernul a vrut să întindă taxa de comunicații… (Radio Cluj-Napoca, Știri, 31 octombrie 2014.)

…a kormánynak ***konkrét intézkedésekkel*** *kellene támogatnia az ágazatban dolgozókat.* – guvernul ar trebui să sprijine lucrătorii din sector cu măsuri concrete (Radio București, Știri, 24 octombrie 2014.)

Cu rol de exemplificare, prezentăm un fragment de text pentru demonstrarea perifrazei, des întâlnită în limbajul presei, ce are efect sporirea expresivității enunțului:

Az anyaországi vendégek azután látogattak el a ***kincses városba****...* – Oaspeții veniți din patria mamă după aceea au vizitat orașul tezaur… (Radio București, Știri, 31 octombrie 2014.)

Tot acestui fenomen aparține utilizarea tautologiilor și a expresiilor confuze a limbajului oficial- birocratic, în unele cazuri de-a dreptul contestabile, de exemplu:

... ez a hazai bankpiac 13%-át ***fedi le****...* - acoperă în proporție de 13% piața bancară autohtonă. Recomandare: *a hazai bankpiac 13%-át jelenti* – înseamnă 13%...
(Erdély Fm, 27 octombrie 2014.)

... híradó ***fog szólni****...* - …vor suna știrile. Recomandare: *következik* – urmează.
(Erdély Fm, 27 octombrie 2014.)
...összesen 50 szavazóponton ***adhatták le voksukat*** *a román állampolgárok.* – în total în 50 de puncte de votare au putut preda voturile cetățenii români. Recomandare: *szavazhattak* – au putut vota.
(Radio Târgu-Mureș, Știri, 2 noiembrie 2014.)

Szilágyi kérte a diszkriminációellenes tanácsot, hogy vizsgálja meg a szóban forgó rádióadást, és ***tegyék meg a megfelelő intézkedéseket*** *az ügy rendezése érdekében.* – … a cerut Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării să analizeze emisiunea respectivă, și să se ia măsurile corespunzătoare în vederea rezolvării cazului. Recomandare: *intézkedjenek* – verb predicativ în loc de verb funcțional.
(Radio București, Știri, 29 octombrie 2014.)

Din toate cele prezentate putem conchide că stilul este un fenomen complex, realizându-se dintr-o întreagă rețea a relațiilor de diverse tipuri, este un element al unui complicat sistem relațional, al cărui componenți sunt competența lingvistică a vorbitorului de limbă maternă, enunțul prin care se realizează interacțiunea, textul în sine, dar și factori pragmatici, cum ar fi actul lingvistic, acțiunea desfășurată, situația de comunicare, contextul comunicării și tipul de text. Actele lingvistice întotdeauna sunt strâns legate de anumite tipuri de text, și prin acestea din urmă, de un anume tip de stil. Pe lângă orizontul lingvistic al comunicatorului și receptorului deopotrivă acestea sunt factorii primordiali care pot fi considerate a fi puncte de reper în procesul de înțelegere a formei lingvistice și a valorilor stilistice, și în același timp fac posibil ca stilul să poată fi considerat parte integrantă a semnificației textuale actuale.

Bibliografie:
Anghelescu, Nadia: *Introducere în studiul limbii*. Editura Universității din București, 2007.
Balázs Géza: *Magyar nyelvkultúra az ezredfordulón*. A-Z Kiadó, Budapest, 1998.

BDD-A23132 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:08 UTC)

Cseresnyési László: *Nyelvek és stratégiák*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2004.
Deme László: *Mondatszerkezeti sajátságok gyakorisági vizsgálata*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1971.
Péter Mihály: *A leplező nyelv*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2012.
Tolcsvai Nagy Gábor: *A magyar nyelv stilisztikája*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996.
Wacha Imre: A nyelvi rétegződés kérdései. In: Kemény Gábor (szerk.): *Normatudat – nyelvi norma*. MTA Nyelvtudományi Intézete, Budapest, 1992., pp. 49-106.
Wacha Imre: Az információs sík, a szövegszerkezet és a szövegmondatok kapcsolata. In: *Szöveg és stílus. Szabó Zoltán köszöntése.* (szerk. Péntek János), Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár, 1997., pp. 439-446.

BDD-A23132 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:55:08 UTC)